Letošní nástup jara je z hlediska reakce přírody opět velmi časný

11.3.2025 - Hana Šprtová | Ústav výzkumu globální změny AV ČR

Letošní nástup jara je z hlediska reakce přírody opět velmi časný. Habry v Lanžhotě na Břeclavsku předloni a pak i loni rašily rekordně brzy za dobu pozorování od roku 1951. Letos se proti loňsku o tři dny opozdily, vyrašily 10. března, ale proti předloňsku jsou o týden napřed. V posledních 20 letech se datum rašení posunulo proti 50. a 60. letům minulého století v průměru o 14 dnů. Nicméně v posledních třech letech činí tento posun téměř měsíc, uvedla Lenka Bartošová z Ústavu výzkumu globální změny AV ČR – CzechGlobe, která se zabývá fenologií.

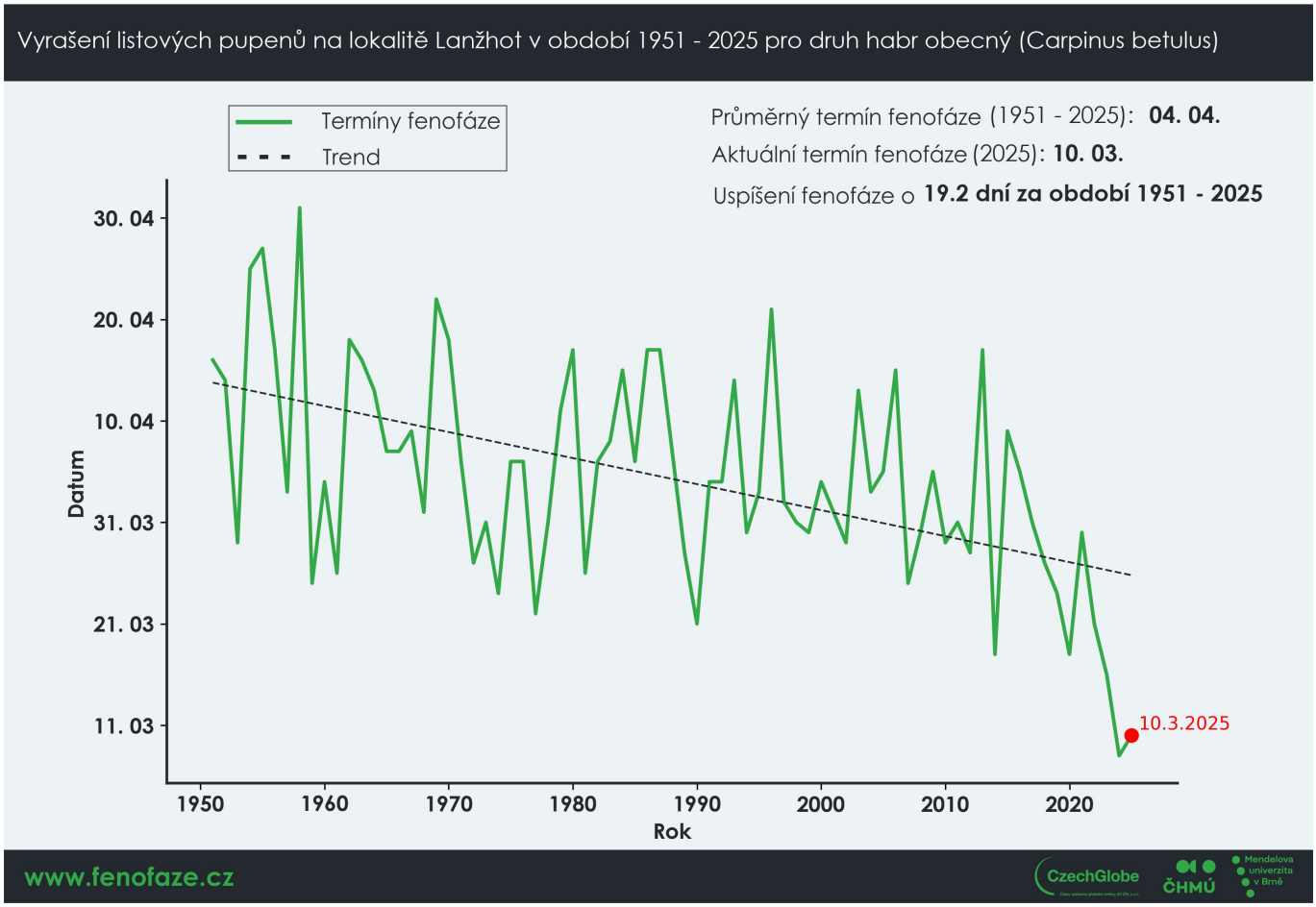

Fenologický tým monitoruje rašení habrů, ale i dalších dřevin, a kvetení bylin nepřetržitě na stejných lokalitách 75 let a poslední tři roky jsou mimořádné i v porovnání s předešlými 20 lety. I letos jaro nastoupilo velmi časně, přestože zima byla chladnější než loni. Prosinec byl o stupeň chladnější než před rokem, leden naopak o stupeň teplejší, únor o šest stupňů chladnější. Pro rozvoj vegetace jsou klíčové dny s průměrnou teplotou nad pět stupňů Celsia. *„Vegetace ožívá a rostliny se začínají probouzet. Nástup jara je razantní a po podprůměrném únoru teploty vyletěly nahoru. Nejvhodnější podmínky pro start vegetace z pohledu teplot byly na Moravě, ve východních Čechách, v Praze či ve Frýdlantském výběžku. Například na Znojemsku či Kroměřížsku jsou letošní teplotní sumy o polovinu vyšší, než je průměr. Proti loňsku jsou naopak více než o třetinu nižší,“* řekl klimatolog Pavel Zahradníček.

Vysvětlením, proč se navzdory nižší dynamice teplot fenologické fáze příliš neliší, může být poměrně

vysoká teplota půdy a fakt, že na velké části území půda nepromrzla ani do hloubky deseti centimetrů. Většina záření pohlceného povrchem půdy pak neslouží k rozpouštění ledu v půdě a lze vidět rychlý nárůst teplot a prohřívání povrchu půdy. Navíc to, že je půda relativně suchá, zpomaluje vedení tepla do jejích hlubších vrstev a opět zbývá více energie na ohřátí vzduchu i samotných rostlin.

To potvrzuje i sledování habrů. *„Od počátku roku nyní pozorujeme značné prostorové rozdíly v teplotních sumách a právě jižní Morava, na níž habry sledujeme, se jeví jako teplotně nadprůměrná s mírnou zimou,“* poznamenala Bartošová.

Díky dlouhodobým pozorováním tzv. fenofází fází rostlin, ale například i kladení ptačích vajec, lze velmi dobře sledovat odezvu na růst teplot a dlouhodobě na probíhající klimatickou změnu. Termíny sledovaných fenofází nastávají čím dál dříve. Jejich posun není podle Bartošové lokální záležitostí, ale jevem v celé střední Evropě a z různých zahraničních studií je zřejmé, že se jedná prakticky o celosvětový trend.

Vědci už v minulých letech vyzvali veřejnost, že se může zapojit do monitoringu fenofází a loni začali spolupracovat se základními školami. *„V letošním roce už s námi spolupracuje cca 15 základních škol. Rašení, olisťování nebo kvetení ovocných stromů sledují učitelé a učitelky s dětmi na prvním stupni a také samostatně žáci druhého stupně. To vše díky spolupráci s Ekologickým institutem Veronica, který aktivitu monitorování fenofází zařadil mezi své badatelské projekty pro děti na základních školách,“* řekla Bartošová. Výsledky pozorování, zajímavosti či historické řady lze najít na webu Fenologické fáze (www.fenofaze.cz).

Kontakt pro média:

Ing. Lenka Bartošová, Ph.D.

M: 603 160 073

E: bartosova.l@czechglobe.cz